

hosszú fejlődésnek eredménye, hanem néhány évtized alatt, hirtelen, kivédhetetlen betörésszerűen jött létre. Mikor tehát mi a modern Magyarország kulturális haladását dicsőítettük, ez alapján véve nem volt egyéb, mint az értelmiségi pályáknak a zsidósággal való átítatása. Az ügyvédi kar száma például 1890 és 1900 közt 7,2%-kal, de a zsidó ügyvédek száma ugyanekkor 68,6%-kal szaporodott. Tehát a magyar kulturális pályákon működő egyének számának gyarapodása összeesik azzal, hogy a magyar elem a zsidó előtt háttérbe szorul. Mikor azután ezen jobb kerestet nyújtó pályák annyira megteltek a zsidó tömegekkel, hogy meg-élhetési esélyeik a túltömöttség és konkurencia folytán leszállottak, csak ekkor térj észte ki figyelmét a zsidóság a rosszabbul fizetett tanári, bírói és egyéb pályákra.

KLEBELSBERG KUNO

Neonacionalizmus

Budapest, 1928, Athenaeum. 134–139.

Klebelsberg Kunó (1875–1932) jogász, művelődéspolitikus, a Bethlen-korszak valóság és közoktatásügyi minisztere 10 éven (1921–1930) keresztül. Kultúrpolitikája két fő területének a népművelést és a magas kultúra fejlesztését tartotta. Német mintára ő honosította meg Magyarországon a tudománypolitika gyakorlatát. Számos gyakorlati alkotással gazdagította a magyar kultúrát. Egységes koncepcióba foglalta a magyar közoktatás rendszerét, 1925-től külföldi forrásokból aktívan fejlesztette a magyar népiskolák hálózatát, rövid idő alatt több ezer tanyasi tantermet építtetett. Küzdött az analfabetizmus felszámolásáért, az 1930-as évekre a 6 éven felüli felnőtt lakosság 90%-a irt és olvasott. Tudománypolitikája is maradandót alkotott: Szegeden, Pécsen és Debrecenben egyetemeket építtetett, létrehozta a Testnevelési Főiskolát, több ezer népkönyvtárat alapított, stabilizálta a közgyűjtemények helyzetét, biztosította a Magyar Tudományos Akadémia függetlenségét.

Klebelsberg önmagát neonacionalistának vallotta, aki az oktatás eszközeivel készíti elő Magyarország jövőbeni regionális vezető szerepét és revíziót. Hitt abban, hogy a műveltség emelésén keresztül vezet az út ahhoz, hogy „jómódú” és kulturális fölényünk okán vezető nemzetté váljunk, amihez szívesen térnek vissza az elcsatolt területeken élő nemzetiségek.

Abban a körlevélben, melyet az összeomlás gyászévének tizedik szomorú megújulása alkalmával Magyarország összes oktatóihoz intéztem, egy új fogalmat igyekeztem megkonstruálni, amelyet neonacionalizmusnak neveztem el. Ez a körlevelem és néhány cikkem, amellyel a körlevélben foglalt vezetógondolatok fonalát továbbfűztem, oly nagyérdemű egyeniségek figyelmét vonta magára, mint Bárczy István, Kállay

Tibor, Mátray Rudolf, Rákosi Jenő, Somogyi Szilveszter, Surányi Miklós, Tormay Cecile, Ugron Gábor és Voinovich Géza, ezért egyfelől felébred bennem a remény, hogy szeretettel ápoltd kedvenc eszmémet a nemzet magáévá teszi, másfelől kötelességemmé vált, hogy eleinte csak vázlatyszerűen odavetett gondolataimat jobban kifejtsem.

Darányi Ignác, aki a kiegyezés korának egyik legnagyobb minisztere volt, alapos összeállítást dolgoztatott ki Nagy-Magyarország vízierőiről. Akkor még megvolt a Kárpátok öve, amelyről források és vízesések, patakok és folyók nagy eséssel gyorsan száguldottak lefelé a Duna és Tisza medencéjébe és e közben a turbinák százezreit lehetett volna beiktatni, hogy így előállítsuk a hektowattok milliárdjait. A rengeteg vízierő kihasználatlan maradt és Darányi Ignác nekem még élete végén is nem minden keserűség nélkül emlegette, hogy egyik legkedvesebb kezdeményezését közöny fogadta s így azt nem tudta tette váltani. Nyugaton a víznek, mint erőforrásnak olyan jelentőséget tulajdonítanak, hogy elnevezték fehérszénnek, mely számos téren kezdi a fekete kőszén korábbi egyeduralmából kiszorítani. Én úgy érzem, hogy ugyanolyan kihasználatlan erkölcsi erőforrás, erkölcsi fehérszén nálunk a magyar hazafiság, a magyar nacionalizmus, mint ahogy a fizikai világban kihasználatlanul maradtak a Kárpátok vízierői. Mert sem a természeti, sem az erkölcsi erők nem végeznek termékeny alkotó munkát szükségképpen, ahhoz, hogy nagy eredményeket hozzanak létre, irányítani és vezetni kell. A neonacionalizmus lényege az, hogy a magyar hazafiságot, az ősrégi patriotizmust öntudatosan kitűzött olyan célok felé vezessük, amelyektől a magyar faj megerősödését és hazánk feltámadását várhatjuk.

Ez mind szép – vethetik nekem ellen, de miért nevezed ezt a nacionalizmust neonacionalizmusnak, hiszen a nemzeti érzés nálunk, magyaroknál olyan régi, ősi érzés? Csak át kell lapozni III. Béla névtelen jegyzőjének könyvét az 1200-as évek legelejéről és jóformán minden oldalon örömmel látjuk azt az egészséges nemzeti büszkeséget, mondhatni sovinizmust, amely a mi csodálatos Anonymusunk rejtélyes lelkéből fakadt. Többi krónikásaink is tele vannak a saját faj értékének tudatával és a más népektől való idegenkedés jeleivel. Szabad neonacionalizmusról beszélni oly országban, ahol ilyen régi a nacionalizmus? Valóban, ha a nacionalizmusunk nem lett volna ez ezeréves történet velejárója, annyi ellenség között nem maradhatott volna fenn ez a maroknyi nép.

A nemzeti érzés csak motorikus erő, amely változó korokban más és más nagy célok felé irányul s e szerint belső természetében is lényeges változások állnak be. A mai generáció – különösen azok, akiket már férfikoruk delelője után ért a nagy katasztrófa – sokszor nem is látja egész tisztán, hogy micsoda óriási változás állott itt be 1918–1919-ben. Négy száz évig tusakodtunk Ausztriával állami önállóságunkért és nemzeti sajátosságunk védelmében. 1918-ban elszakadtunk Ausztriától és ezzel az az óriási politikai eszmeanyag, amely az imént még a legnagyobb aktualitás volt, egyszerre történelmi alakult át. A XVIII. század végétől kezdve az egész XIX. század folyamán és azután növekedő vehemenciával századunk két első tizedében a nemzetiségi kérdés izgatott bennünket, ideszámítva viszonyunkat Horvátországhoz és Fiuméhez. Mindez nemzetiségeink elszakításával szintén tárgyaltanná vált. Talán nem túlozok, ha azt állítom, hogy egész politikai műveltségünk, amely az imént említett pár főkérdésre volt beállítva, elvesztette aktualitását s itt álltunk tanácstalanul és azt tapasztaljuk, hogy

még ma is nagy a bizonytalanság nemzeti fő célkitűzéseink tekintetében.

Új, nagy célokat keres, kíván, követel a magyar nacionalizmus. De ez a célkeresés teljes kielégülést csak akkor találhat, ha nemcsak egyes össze nem függő nemzeti célokat tűzünk ki, hanem közelebbi nemzeti céljainkat nagy rendszerbe foglalva össze, ezzel biztosítjuk a magyar neonacionalizmus végső célját, a területi épség helyreállítását. A neonacionalizmusnak ma még csak végső célja van meg, egy politikai rendszer azonban a nemzet életében gyakorlati értékkel csak akkor bír, ha a közbeeső célokat is tervszerűen ki tudjuk tűzni. És ennek rendkívüli a fontossága. Mert módjában van-e az egyszerű magyar hazafinak ma mindennapi életében a területi épség helyreállításán közvetlenül dolgozni? Nyilván nem. Űthet az óra, mikor a haza nagy erőfeszítéseket és nagy áldozatokat követel majd minden egyes fiától. De ezek csak rendkívüli idők lehetnek. A nemzet élete azonban hétköznapiakon hömpölyög tovább és meggyőződés szerint éppen ezeken a hétköznapiakon nincs kihasználva a magyar hazafiság a nemzet megerősítése érdekében, mert nincsenek azok a közbeeső kisebb célok kitűzve, amelyek elérésén a maga módja szerint mindenki és napról-napra állandóan dolgozhat. Attól tartok, ha mindig csak a területi épséget emlegetnők, az után sóvárognánk, és az elveszettért gyászolnánk, a magyar patriotizmus érzéggé zsugorodnék össze és elvesztené feszítő erejét. A nemzet helyzetét gondosan kell tanulmányozni és ebből frázismentesen meg kell állapítani valódi szükségleteinket. Az ilyen alapon kitűzött egyes célokat szerves, összefüggő rendszerbe kell foglalni, hogy minden tervszerűen és koncentrikusan törjön a nagy végcél felé, mert különben nagy erővesztéssel dolgoznánk. De minden ilyen törekvésnek és célnak sajátos nemzeti színnel, zamattal kell bírnia s a reálpolitikai megfontolások ridegségét a nemzeti érzés melegének kell ellensúlyoznia. Csak a nemzeti érzés melege forraszthatja össze szétbonthatatlan egésszé: egy nagy nemzeti programmá az egyes részletes célokat.

A válások számának, a családok felbomlásának ijesztő szaporodása, s ami ezzel jár, a gyermekszoba nyugalmanak a szülők által való feldúlása, az egyke, mind arra mutatnak, hogy a nemzet organizmusának alapsejtjei egészségükben vannak megtámadva. A házasságok tisztasága és tartóssága, a magyar gyermek, a magyar élet védelme a neonacionalizmusnak egyik legközelebbi célja, mely sorsdöntő problémára, mint választási miniszter, közelebb visszatérek. Ezért tartom oly veszedelmesnek a túlnépesedés jelszavának beledobását a köztudatba és ezért bámulom Mussolinit, aki az olasz külpolitika expanzivitását az olasz anya termékenységevel, az olasz nemzet bámulatos természetes szaporodásával indokolja. A szerbek és románok jól szaporodnak, mi lesz hát velünk, ha a magyar család bomlásának, züllésének következtében a természetes szaporodás versenyében elmaradunk?

A magyar neonacionalizmus második célja a magyar ember eszményének további kialakítása. Magyarország összes oktatóihoz intézett körlevelemnek egy lényeges része, hogy oldjuk fel azt a korábbi szónokló, vitatkozó és ellentmondó típust, amely főleg a negatívumokra volt beállítva és helyébe állítjuk a dolgozó, szerző, családjának helyzetét emelni és biztosítani igyekvő magyar ember pozitív alakját, mert csak ilyen egyénekből álló új nemzedéktől várhatjuk a magyar neonacionalizmus végcéljának, a területi épségnek helyreállítását.